

Якими були стосунки Реформації та сфери мистецтва

Мистецтво, естетику прийнято вважати полем, на яке Реформація вплинула чи не найменше. Відмова од священних зображень і статуй, сувора етика, обмеження на розваги, вимога «дешевої церкви» зробили протестантизм радше критиком, аніж шанувальником мистецтва. Якими були стосунки Реформації та сфери прекрасного, розбирався Максим Балаклицький .

Слово “Реформаціо” в перекладі з латинської означає “перетворення, виправлення”. Європейська Реформація 16 століття була спробою комплексного повернення до біблійних стандартів церковного та суспільного життя.

Ігор Ісіченко – архієпископ Української автокефальної православної церкви (оновленої): “Це епоха очищення від тих за давнини хвороб, якими рясніло життя церкви в епоху Середньовіччя. Це час духовної віднови церков і Західної і Східної. Маємо ціле ґроно тих представників протестантських визнань, які формували українську культуру. Для нас, для української культури, для історії України, Реформація – це дуже істотна і плідна епоха”.

Віталій Нероба – докторант богослов'я, викладач релігієзнавства Українського гуманітарного інституту: “Європейська Реформація справила величезний культурний, освітній та релігійний вплив на Україну. Саме протестантизм дав потужні наслідки в книгодрукуванні, в творчості українських письменників”.

Таке повернення вимагало нового мислення, яке, в свою чергу, породило і новий зміст релігійного мистецтва, і нову естетику. Протестантська музика сприймалася як різновид проповіді, представлення Божого Слова слухачеві. Відповідно, віровчення реформаторів знаходило своє вираження у змісті піснеспівів.

Ольга Ярош – аспірантка кафедри філософії Житомирського національного університету імені Івана Франка: “Ці п’ять принципів визначили напрямок протестантської музики яка має, по-перше – повністю відповідати біблійним принципам, таким чином повністю відповідає стовпу Соло скриптура. Друге – вона має проголошувати благодать як єдиний засіб спасіння і богопізнання. Третє – в центрі музичного твору має бути Христос і Спаситель – єдиний Посередник між Богом і людьми. Будь який музичний твір має прославляти Бога та Його спасаючу благодать, бо Він єдиний достоїн слави. І останній принцип виконання музичного твору має бути переломлене через віру власне виконавця так і того, хто слухає цей музичний твір”.

Ми вже розповідали, що реформатори виступили проти штучного поділу церкви на священицьку касту і мирян. Ще одним нововведенням Реформації стало усунення межі світської та релігійної сфери, зокрема в музиці.

Ольга Ярош – аспірантка кафедри філософії Житомирського національного університету імені Івана Франка: “Більшість музикантів як часів Лютера, так і більш пізніх, писали як для церкви, так і для світської публіки. Це ми бачимо у Моцарта, Генделя, Віпёрселя, Баха, Бетховена. Мендельсона. Лютер вважав: основою будь якого пісне співу є текст. Саме текст визначає духовність музики. Оскільки на будь-яку музику можна написати духовний текст, значить, не існує недуховної музики. Використовуючи народну, католицьку і будь яку іншу, надаючи тексту духовного змісту, він створював духовну музику”.

Акцентуючи потребу людини використовувати розум при пізнанні світу й прийнятті рішень, реформатори прагнули мистецтва, яке б спонукало людину міркувати над біблійними істинами. Яке б розвивало її розумові здібності. Розум має бути задіяним в осягненні віри.

Ольга Ярош – аспірантка кафедри філософії Житомирського національного університету імені Івана Франка: “Цікава з цього приводу є думка українського філософа, релігієзнавця, якщо

можна це назвати, більш можна сказати релігійного діяча XVII століття Андрія Вишоватого: «Розум є віруючим і єдиним джерелом пізнання Слова і Самого Бога. Єдиним джерелом пізнання для нього є Біблія. Збагнути істину, Боже слово і Самого Бога вірую без розуму неможливо. Хто стверджує, що вірить у те, чого зовсім не розуміє, той не знає, що значить вірити, і внаслідок цього не вірить, а лише вигадую». Тобто, віра безпідставна може дійсно бути вигадкою. Віра напряму залежить від того, яким чином людина розуміє Святе Письмо. Отже, розум, віра та істина – це три невід’ємні категорії, які мають бути присутні у кожного християнина”.

Не менш складним і виваженим було використання реформаторами католицької культурної спадщини.

Павло Шварц – пастор євангелічно-лютеранської громади Святого Вознесіння в м.Харкові: “Середньовіччя було досить кольорове. Кольорове також з точки зору мистецтва”.

Ольга Ярош – аспірантка кафедри філософії Житомирського національного університету імені Івана Франка: “Лютер дуже добре ставився до католицького музичного спадку з двох причин. Причина перша це дуже така банальна – їх ноти дуже дорого коштували фінансово. Тому він казав, що ми не можемо зневажити цим. Друге – вони були професійно написані. Тому він використовував католицьку музику поруч з народною і з такою, яка передавалася на площах. Що він робив? Він брав музику, якщо текст не відповідав його ідеям або Біблії, він просто змінював текст, а ноти залишалися тими, що й були”.

Однак Реформація не копіювала сліпо з попереднього культурного багажу церкви. Естетика і зміст витворів протестантських митців з часом набували виразної самобутності.

Ольга Ярош – аспірантка кафедри філософії Житомирського національного університету імені Івана Франка: “Якщо ми говоримо про середньовіччя, то там мистецтво було «служницею», як казали, церкви. І музика, і мистецтво. А у протестантизмі

воно виходить якось на свою дорогу. Безособовість католицького музичного мистецтва, і взагалі мистецтва, вона змінюється на таку музичну картину, яка показує людину з її почуттями, потребами, її власними особистими характеристиками”.

Така діяльна, енергійна, так би мовити, нова людина не могла не зробити помітного внеску в розвиток мистецтва, зокрема релігійного, церковного.

Ольга Ярош – аспірантка кафедри філософії Житомирського національного університету імені Івана Франка: “Реформація взагалі торкнулась дуже багатьох сфер людського буття: різних видів мистецтва, образотворчого, музичного, літератури, архітектури, освіти. Найбільш яскравим є вплив реформаторського руху на музичне і образотворче мистецтво”.

**Максим Балаклицький, Олександр Федоров, Сергій Шевченко,
“Вісті надії”**

Джерело – Вісті надії